© 1990 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Edebiyatı / 1. BASIM
1990-2017, İstanbul (7 baskı)

Light in August
© 1932, 1959 William Faulkner
Bu kitabın yayın hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla,
Random House'dan (Random House Publishing Group) alınmıştır.

İletişim Yayınları 116 • İletişim Klasikleri 149
ISBN-13: 978-975-05-3163-7
© 2021 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 2. BASIM
1. Baskı 2021, İstanbul

DİZİ YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Barış Özkul
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Winslow Homer, "Tarladaki Emektar", 1865
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Ümran Küçükislamoğlu

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

WILLIAM FAULKNER

Ağustos Işığı

Light in August

ÇEVİRİ VE ÖNSÖZ
Murat Belge

iletişim

WILLIAM CUTHBERT FAULKNER 1897'de New Albany, Mississippi'de, demiryolu şirketi sahibi Murry C. Falkner ile Maud Butler Falkner'ın dört oğlunun en büyüğü olarak dünyaya geldi. İsmini, asker, avukat, iş adamı, siyasetçi ve yazar olarak tanınan dedesi William C. Falkner'dan aldı (daha sonra bir memurun yaptığı yazım hatası sonucu soyadına "u" harfi eklenince, "Faulkner" olarak kullanmaya devam etti). İç Savaş'tan sonra maddi gücünü kaybeden aile, 1902'de Oxford, Mississippi'ye taşındı. Faulkner 1911'de lise öğrenimine başladıysa da, 1914'te okulu terk etti. Birinci Dünya Savaşı'nda önce Kanada, sonra İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne katıldı. ABD'ye dönüşte, çocukluk aşkı Estelle Oldham'la nişanlandı ancak çift geçinemeyecekleri gerekçesiyle kısa bir süre sonra ayrılmak zorunda kaldı. Faulkner, yaşadığı bunalımın ardından New Haven'e gitti ve burada dünya klasiklerini ve çağdaş edebiyat eserlerini okumaya başladı. Oxford'a geri geldiğinde Mississippi Üniversitesi'ne girerek Fransızca çalıştı ve *Marionettes* isimli tek perdelik bir oyun yazdı. Daha sonra üniversiteyi de yarıda bırakıp New York'a gitti. 1924'te ilk şiir kitabı *The Marble Faun*'u (Mermer Pan) yayımladı ancak kitap istediği etkiyi yaratamadı. Faulkner, New Orleans seyahati sırasında Amerikan modernizminin önemli isimlerinden Sherwood Anderson ile tanıştı, onun yönlendirmeleriyle ilk romanı *Aşk ve Ölüm*'ü yazdı. 1927'de kaleme aldığı *Flags in the Dust* (Tozlu Bayraklar) olarak da bilinen *Sartoris* isimli romanı Faulkner'ın kurmaca kasabası Yoknapatawpha County'de geçen ilk roman olması bakımından önem taşır. Bu romandan sonra parasal sıkıntılar ve zorlu bir yayımlanma süreciyle yüzleşmek zorunda kaldı. Bu dönemde başyapıtlarının ilki olan *Ses ve Öfke*'yi yazmaya başladı, Kasım 1929'da bu eseri yayımlandı. Aynı dönemde geceleri elektrik santralinde çalışarak *Döşeğimde Ölürken*'i kırk yedi günde bitirdi, bu süreci -muhtemelen çoğul anlatıcı tekniğine de gönderme yaparak- "güç gösterisi" olarak tanımladı. Bu romanla birlikte adından iyice söz ettirmeye başladı, fakat maddi sorunlarının üstesinden gelmeyi başaramadı, para kazanmak gayesiyle *Tapınak*'ı yazdı, ancak yine istediği kazancı sağlayamadı. Bunun üzerine dönem dönem Hollywood'da senaryo yazarlığı yapmaya başladı. 1932'de yine çoğul anlatıcı tekniğini kullanarak *Ağustos Işığı*'nı, 1936'da *Absalom, Absalom!*'u, 1939'da ise *Çılgın Palmiyeler*'i yazdı. Aralarında en bilinen hikâyelerinden "Ayı"nın da bulunduğu hikâye kitabı *Kurtar Halkımı Musa* 1942'de yayımlandı. 1949 yılında ise polisiye hikâyelerinden oluşan *Duman* isimli kitabı yayımlanan Faulkner aynı yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü, *A Fable* (Bir Masal) isimli kitabıyla 1955'te ve *The Reivers* (Nehir Korsanları) kitabıyla 1963'te Pulitzer Ödülü'nü kazandı. *Soldier's Pay* (Askerlerin Bedeli, 1926), *Mosquitoes* (Sinekler, 1927), *Pylon* (Kule, 1935), *The Hamlet* (1940), *Köy* (1957) ve *The Mansion* (Konak, 1959) adlı kitapları da bulunan William Faulkner, 1962'de Mississippi'de kalp krizi sonucu öldü.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER *7*

KRONOLOJİ *11*

ÖNSÖZ / MURAT BELGE *25*

Ağustos Işığı

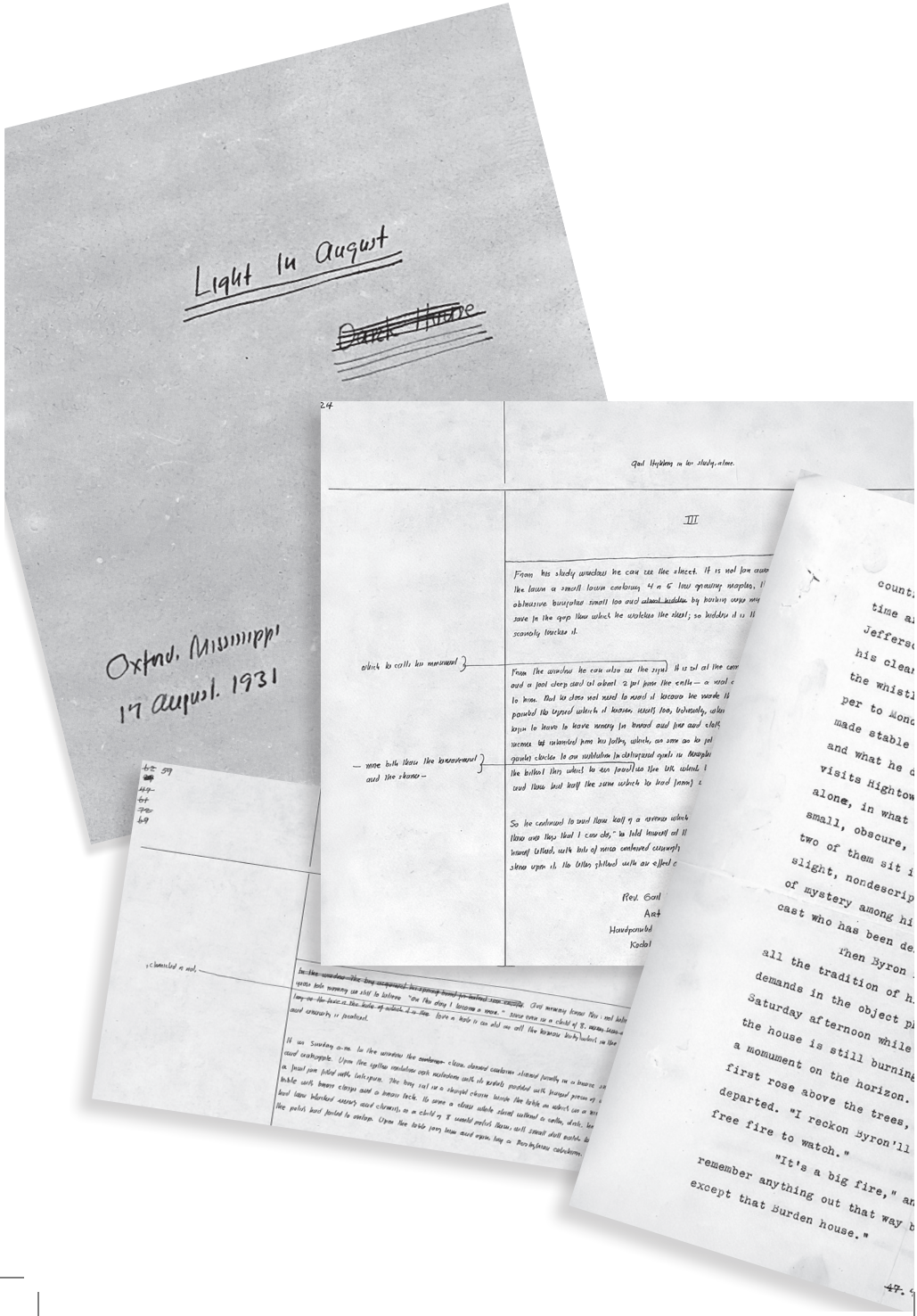

Light In August

~~Dark House~~

Oxford, Mississippi
17 August. 1931

24

Gail Hightow in his study, alone.

III

From his study window he can see the street. It is not far away the lawn a small lawn containing 4 or 5 low growing maples, the obtrusive bungalow small too and ~~almost hidden~~ by bushing cups may save for the gap thus which he watches the street; so hidden it is the scarcely touches it.

which he calls his monument

From the window he can also see the sign. It is set at the corn and a foot deep and set about 2 feet from the earth — a mat to him. But he does not need to read it because he made it painted the legend which it bears, results too, indirectly, which begin to have to have money for bread and fine and cloth income but inherited from his father, which, as soon as he got gainful checks to an institution for delinquent girls in Memphis the bitter thing which he can found was the left which I read thus but half the sum which he had from

— mine both than the bonaventure and the shame —

So he continued to read thus half of a revenue which thus are thus that I can do," he told himself at the himself letted, with bits of mica contained seemingly stone upon it, the letter glitted with an effect

Rev. Gail
Art
Handpainted
Kodak

~~62~~ 59
~~49~~
~~61~~
~~72~~
~~69~~

chemicled or not.

~~In the window the boy acquired his spring bread for instead some cream~~ Any memory known this: not both years hole memory we still to believe "On the day I became a man." since even in a child of 8, ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ love a hole is an old one all the harmony hidden in the and ensemble is localized.

It was Sunday a.m. In the window the ~~[illegible]~~ clean, dressed contains stained formally in a bronze and cratiopyle. Upon the sighter ventilation with ventilation with its pedals padded with fringed pieces of a fresh jam filled with lintespun. The boy sat in a straight chair beside the table on which was a bible with brown clasps and a brown lock. He came a clean white shirt without a collar, dark, he had been blanked enemy and chimney, as a child of 8 would make them, will small dull [illegible] the pedals had failed to overlap. Upon the table jam bread again, lay a Berkshire cadenbrook.

count
time a
Jeffers
his clear
the whistl
per to Mond
made stable
and what he d
visits Hightow
alone, in what
small, obscure,
two of them sit i
slight, nondescrip
of mystery among hi
cast who has been de
Then Byron
all the tradition of h
demands in the object p
Saturday afternoon while
the house is still burning
a momument on the horizon.
first rose above the trees,
departed. "I reckon Byron'll
free fire to watch."
"It's a big fire," an
remember anything out that way b
except that Burden house."

~~47.~~

Ağustos Işığı'nın elyazması
ve daktilo nüshasından sayfalar (sol sayfada)
ve kitabın 1932 yılında yapılan
ilk baskısının kapağı (altta).

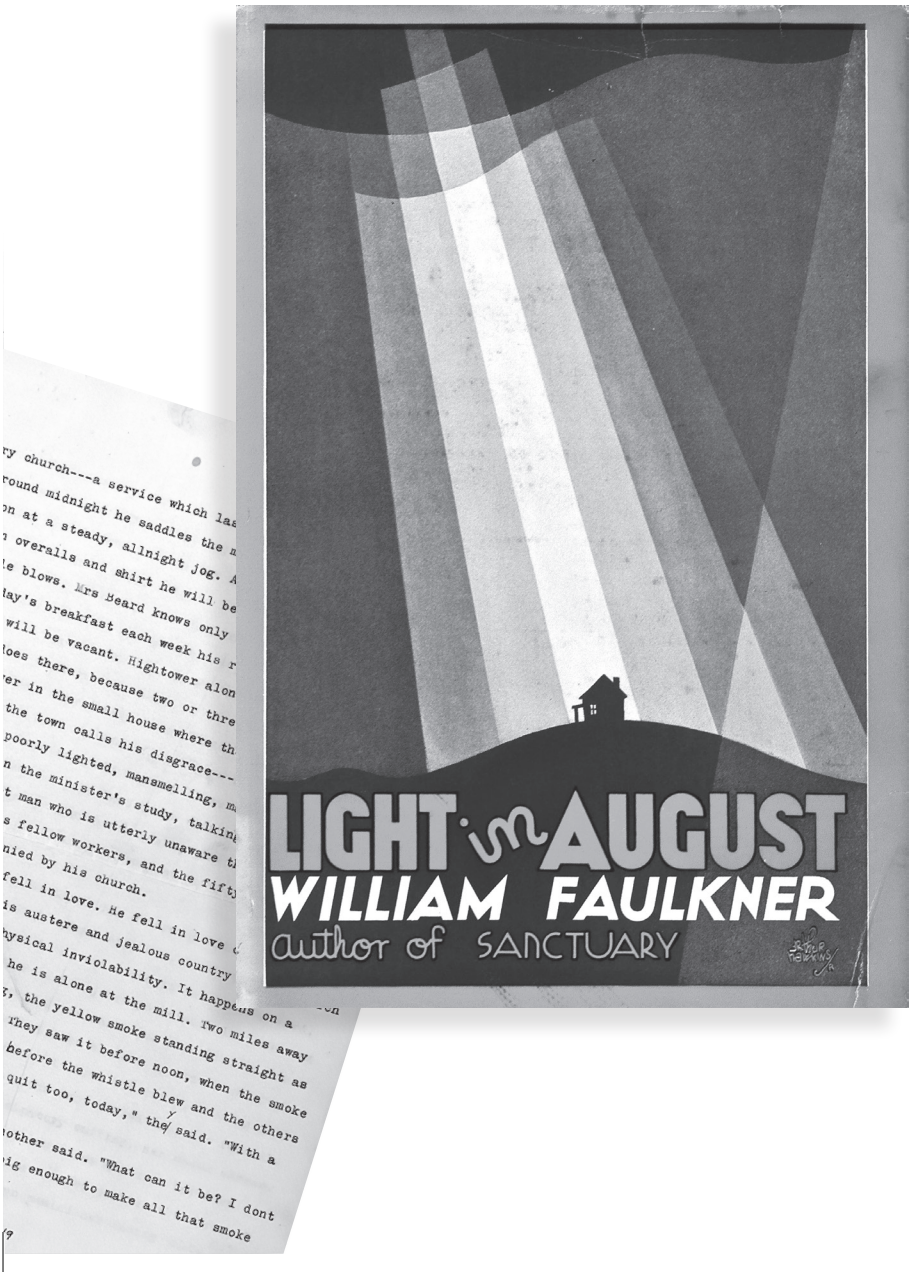

1

Yolun kenarına oturmuş, arabanın tepeyi tırmanıp ona doğru gelişini gözlerken, Lena düşünüyor, *"Alabama'dan geldim: Bayağı uzak. Ta Alabama'dan buraya kadar yayan. Bayağı uzak."* Düşünüyor: *Ben yola düşeli daha tam bir ay olmadı ama Mississippi'ye vardım bile, şimdiye dek evimden hiç bu kadar uzaklaşamadıydım. Şimdi Doane'un Bıçkıevi'nden on iki yaşımdan beri olduğumdan daha uzaktayım.*

Annesiyle babası öldükten sonraya kadar hiç gitmemişti Doane'un Bıçkıevi'ne, yılda altı ya da sekiz kere cumartesileri kente gittiği halde, arabayla, postayla ısmarladığı bir elbiseyle ve çıplak ayakları arabanın içinde ve bir kâğıt parçasına sarılı ayakkabıları oturduğu yerde yanında. Araba kente varmadan hemen önce ayakkabılarını giyerdi. Yetişkin bir kız olduktan sonra babasına arabayı kentin kenarında durdurmasını söylerdi ve iner aşağı yürürdü. Arabayla kente gireceği yerde niçin yürümek istediğini babasına söylemezdi. Babası sanıyordu ki, düzgün sokaklardan, kaldırımlardan ötürü. Ama onu gören ve yürüyerek yanlarından geçtiği insanların onu da kentte yaşıyor sanacaklarını sandığı için böyle yapardı.

On iki yaşındayken annesiyle babası aynı yazın içinde öldüler, üç odayla bir avlulu perdesiz bir tahta evde, çevresinde böceklerin dönedurduğu bir gaz lambasının aydınlattığı odada, çıplak döşemesi çıplak ayaklarla eski gümüş gibi kayganlaşmış. Sağ kalan çocukların en küçüğüydü. İlk önce annesi öldü. "Babana iyi bak," dedi. Lena da öyle yaptı. Sonra bir gün babası, "Sen McKinley'le Doane'un Bıçkıevi'ne git," dedi. "Gitmeye hazırlan. O geldiğinde hazır bulun." Sonra öldü. Kardeşi McKinley bir arabayla geldi. Babayı bir öğle üstü bir taşra kilisesinin arkasındaki koruya gömdüler, çamdan bir mezar taşıyla. Ertesi sabah kız bir daha dönmemek üzere ayrıldı, bunun böyle olduğunu o zaman bilmiyorduysa da, McKinley'le birlikte arabayla, Doane'un Bıçkıevi'ne doğru. Araba ödünç alınmış ve kardeşi gece basmadan arabayı geri götürmeye söz vermişti.

Kardeşi bıçkıevinde çalışıyordu. Köydeki bütün adamlar bıçkıevinde ya da bıçkıevi için çalışıyorlardı. Çam kesme işiydi. Yedi yıldır oradaydı bıçkıevi ve bir yedi yılı daha bulmadan çevredeki bütün ormanları yok edecekti. Sonra makinelerin bir kısmı ve bıçkıevini çalıştıran ve onun sayesinde ve onun uğruna yaşayan adamların çoğu yük arabalarına bindirilip götürülecekti. Ama makinelerin bir kısmı bırakılacaktı, çünkü yeni parçalar her zaman taksitle alınabilirdi. Sıska, boş boş bakan, kıpırtısız çarklar yükseliyor, tuğla molozu yığınları ve sert yosunlar arasından derinden derine şaşırtıcı bir nitelikte ve deşilmiş kazanlar paslanan ve tütmeyen bacalarını inatçı bir şekilde havaya dikiyorlar, afallamış ve düşünceli, derinlik ve huzur dolu ıssızlığın ağaç kökleriyle çapurlaşmış görünüşü üstünde, sürülmemiş, ekilmemiş, kızıl ve tıkanık yarlar halinde yavaş yavaş oyuluyor, uzun, sessiz güz yağmurlarının ve mart ayının dörtnala gazabının altında. Bundan sonra en iyi günlerindeyken bile Posta İdaresi yıllıklarında kayıtlı adı bulunmayan köy, binaları yıkan, mutfak ocak-

larında, sobalarda yakan, bağırsak solucanından dertli mirasçılar tarafından hatırlanmayacaktı bile.

Lena geldiğinde orada oturan belki beş aile vardı. Bir demiryoluyla bir de istasyon vardı ve günde bir kez bir karma katar çığlıklar savurarak kaçardı köyün içinden. Kırmızı bir bayrak sallanarak durdurulabilirdi tren, ama çoğunlukla perişan tepelerin içinden hayaletimsi bir ansızlıkla ve bir ölüm habercisi gibi uluyarak belirir, bir ucundan girer öbür ucundan çıkardı köy yavrusunun kopuk siciminden kurtulan unutulmuş bir tesbih tanesi gibi. Ağabeyi ondan yirmi yaş büyüktü. Gelip yanında yaşamaya başladığı zaman neredeyse hiç hatırlamıyordu adamı. Dört odalı ve boyasız bir evde oturuyordu iş ve çocuk yorgunu karısıyla. Her yılın hemen yarısı boyunca eltisi ya çocuk doğuruyor ya da loğusa yatıyordu. Böyle zamanlarda bütün ev işini Lena görüyor ve öbür çocuklara bakıyordu. Sonradan dedi ki kendi kendine, "herhalde bu yüzden bu kadar çocuk peydahladım ben de."

Evin arkasında çatısı eğik bir odada yatıyordu. Karanlıkta ses çıkarmadan açıp kapamasını öğrendiği bir penceresi vardı, aynı eğik çatılı odada önce en büyük yeğeni ve sonra iki en büyüğü ve sonra üçü birden uyuduğu halde. Pencereyi ilk açtığında orada yaşamaya başlayalı sekiz yıl geçmişti. Daha açmaya başlayalı on sefer olmuş olmamıştı ki, hiç açmamakla çok daha iyi etmiş olacağını anladı. Dedi ki, kendi kendine, "bu da benim talihim işte."

Elti ağabeye söyledi. Adam çok önceden görmesi gereken biçim değişikliğini ancak o zaman fark etti. Sert bir adamdı. Yumuşaklık ve incelik ve gençlik (kırk yaşlarındaydı) ve bir çeşit inatçı ve umutsuz bir dayanıklılık ve kan onurunun donuk mirasından başka her şey teriyle birlikte akıp gitmişti gövdesinden. Kıza orospu dedi. Adam da yanılmamıştı (genç bekârlar ya da hiç olmazsa testere tozuna bulanmış Casanovalar sayıca ailelerden bile azdı) ama kız itiraf etmedi, adam al-

tı ay önce çekip gitmiş olduğu halde. Sadece inatla, "beni yanına aldırtacağını söyledi," diye tekrarladı durdu; sarsılmaz bir inançla, koyun gibi, gereği duyulduğu anda hazır bulunmak niyetinde olmasalar bile Lucas Burch gibi adamların dayandıkları, güvendikleri o sabırlı ve değişmez bağlılık kaynağını kullanarak. İki hafta sonra gene pencereden tırmanıp dışarı çıktı. Zor oldu, bu keresinde. "Bunu yapması o zaman da bu kadar güç olsaydı, herhalde şimdi bunu yapıyor olmazdım," diye düşündü. Kapıdan da çıkıp gidebilirdi, gün ışığında. Kimse durdurmazdı onu. Belki de bunu biliyordu. Ama geceleyin gitme yolunu seçti ve pencereden. Yanına palmiye yaprağından bir yelpazeyle büyük keten mendile sarılmış küçük bohçasını aldı. Bohçada bir sürü şey arasında onluk ve beşlikler halinde otuz beş sent parası vardı. Ayakkabıları ağabeyinin verdiği bir çift erkek ayakkabısıydı. Fazla eskimemişlerdi, çünkü yazları ikisi de ayakkabı giymezdi. Yolun tozunu tabanının altında duyunca ayakkabılarını çıkarıp eline aldı.

Şimdi dört haftadır bunu yapmaktaydı. Arkasındaki dört hafta, uzağın *çağrısı*, gevşemeyen durgun inançla döşeli, iyi yürekli ve adsız yüzler ve seslerle insanlandırılmış huzur dolu bir koridordur: *Lucas Burch? Bilmiyorum. Buralarda böyle adı olan kimse tanımıyorum. Bu yol mu? Pocahontas'a gider. Belki oradadır. Olabilir. Şu araba yolun bir kısmına kadar gidiyor. Sizi oraya kadar götürür;* geriye doğru yuvarlanıyor şimdi arkasından uzun tekdüzeli bir sıra huzur dolu ve yolundan şaşmaz değişiklikler günden geceye ve geceden gene güne ve o bunların içinden yol alıyor tıpatıp aynı ve adsız ve bilinçli arabalarla sanki bir sıra gıcırtılı –tekerlekli ve aksak– kulaklı avatarlardan geçer gibi, içine yakılan ölülerin külü konan bir çanağın üstünde sonsuza dek hiç ilerlemeden kıpırdanan bir şey gibi.

Araba tepeyi tırmanıp ona doğru geliyor. Yolun bir mil kadar aşağısında yanından geçmişti arabanın. Yolun kıyısında duruyordu o zaman, katırlar koşum kayışlarının içinde uyuk-

luyor, başları onun gittiği yönü gösteriyordu. Arabayı ve çitin öteki yanında bir ahırın dibinde çömelmiş oturan iki adamı görmüştü. Arabaya ve adamlara bir kere bakmıştı: Her şeyi kucaklayan tek bir bakışla, hızlı, masum ve derin. Durmamıştı; çitin öteki yanında çömelen iki adam onun arabaya ya da kendilerine baktığını görmemişlerdi bile herhalde. O da geri dönüp bakmamıştı. Görüş alanından çıktı, ağır ağır yürüyerek, bağlanmamış ayakkabı bağları sallanarak, bir mil ötedeki tepenin doruğuna varıncaya kadar. Sonra hendeğin kenarına oturmuştu, ayaklarını alçak hendeğe sarkıtarak ve ayakkabılarını çıkarmıştı. Biraz sonra arabayı işitmeye başladı. Bir süre işitti. Sonra belirdi, tepeyi tırmanarak.

Yıpranmış ve yağsız tahtasıyla demirinin keskin ve gevrek takırtısı ve şıkırtısı yavaş ve korkunçtur: Ağustos öğle sonrasının sıcak dingin çamşarapsı sessizliğinde yarım mil süren kuru miskin bir sesler dizisi. Katırlar sürekli ve gevşemeyen bir hipnoz içinde yolu adımladıkları halde, araba hiç ilerlemiyormuş gibi görünür. Orta uzaklıkta sonsuza ve sonsuza kadar askıya alınmış gibidir, öylesine göze görünmeyecek kadar azdır ilerleyişi, bir uysal kızıl yol ipliği üstünde eskimiş bir tesbih tanesi gibi. Bu o kadar fazlasıyla böyledir ki, daha gözlerken yitirir onu göz, görüş ve duyu uyuşukça birbirine karışır, kaynaşırken, yolun kendisi gibi, geceyle gündüz arasındaki bütün o huzur dolu ve tekdüzeli değişikliklerle, makaraya yeniden sarılan önceden ölçülüp biçilmiş iplik gibi. Öyle ki, sonunda, sanki uzaklığın bile ötesinde basit ve önemsiz bir yöreden, arabanın sesi gelir gibi olur yavaş ve korkunç ve anlamsız, kendi biçiminin yarım mil ilerisinden giden bir hortlak gibi. "Gözümden önce kulağımda o kadar uzak," diye düşünüyor Lena. Kendini şimdiden giderken düşünüyor, gene arabaya binmişken, düşünüyor *o zaman sanki arabaya binmeden önce yarım mil yol gitmişim gibi olacak, daha araba benim durduğum*

yere varmadan önce ve araba yeniden benden boşalınca yarım mil daha yol almış gibi olacak ben hâlâ içinde olarak. Bekliyor, gözlemiyor bile şimdi arabayı, düşünme tembel ve hızlı ve yumuşak akarken, adsız iyi yürekli yüzler ve seslerle dolu: *Lucas Burch? Pocahontas'ta bulamadınız mı dediniz? Bu yol mu? Springvale'e gider. Siz şurada durun. Birazdan bir araba gelir, gideceği yere kadar sizi de götürür.* Düşünüyor, "eğer Jefferson'a kadar gidiyorsa Lucas Burch beni görmeden önce işitecek. Arabayı işitecek, ama bilmeyecek. Onun için görmesinden önce işitmesinde bir insan olacak. Sonra beni görüp heyecanlanacak. Ve onun için hatırlamasından önce görmesinde iki insan olacak."

Armstid'le Winterbottom, Winterbottom'un ahırının gölgeli duvarı yanında çömelmiş otururken, kadının yoldan geçtiğini gördüler. Genç, gebe ve bir yabancı olduğunu aynı anda anladılar. "Nerede şişirmiş karnını öyle acaba," dedi Winterbottom.

"Acaba ne zamandır yayan gidiyor o karınla," dedi Armstid. "Yolun ötesinde birini ziyarete gidiyordur, bence," dedi Winterbottom.

"Sanmam. Öyle olsa kulağıma çalınırdı. Hem benim oralardan biri de olamaz. Olsa onu da işitirdim."

"Nereye gittiğini kendi biliyor herhalde," dedi Winterbottom. "Yürüyüşünden öyle anlaşılıyor."

"Birazdan kendine bir yol arkadaşı bulacak," dedi Armstid. Kadın geçip gitmişti artık, ağır ağır yürüyerek, şişkin ve besbelli yüküyle. Onlara baktığını ikisi de görmemişti, biçimden çıkmış soluk mavi giyimleriyle, palmiye yaprağından bir yelpaze ve küçük bez bohçasıyla geçerken. "Yakınlarda bir yerden geliyor olamaz," dedi Armstid. "Sanki epeydir yoldaymış ve daha gidecek epey bir yolu varmış gibi yürüyor."

"Buralarda birini ziyarete gelmiştir," dedi Winterbottom.

"Öyle olsa işitirdim," dedi Armstid. Kadın yürümeye devam etti. Geri bakmamıştı. Yolun ilerisinde gözden yitti: Şişkin, yavaş, bilinçli, acelesiz ve yorulmasız tıpkı uzayan öğle sonrasının kendisi gibi. Onların konuşmalarının da dışına yürüdü; belki zihinlerinin de. Çünkü az sonra Armstid söylemek için geldiği şeyi söyledi. Bundan önce iki yolculuk daha yapmıştı, arabasıyla beş mil öteden gelerek ve çömelerek ve tükürerek üç saat boyu Winterbottom'un ahırının gölgeli duvarının dibinde kendi gibi adamlara özgü o zaman dışı acelesizlik ve dolambaçlılıkla, bunu söylemek için. Winterbottom'un satmak istediği pulluk için Winterbottom'a bir fiyat söylemek istiyordu. Sonunda Armstid güneşe baktı ve üç gece önce yatağında yatarken söylemeye karar verdiği fiyatı söyledi. "Jefferson'da bu fiyata alabileceğim bir tane var," dedi.

"Bence hemen al," dedi Winterbottom. "Çok ucuz fiyat."

"Ya, öyle," dedi Armstid. Tükürdü. Bir daha güneşe baktı, kalktı. "Eh eve yollanma zamanı geldi."

Arabasına binip katırları uyandırdı. Yani, onları harekete geçirdi, çünkü ancak bir zenci bilebilir katırın ne zaman uykuda, ne zaman uyanık olduğunu. Winterbottom çite kadar arkasından geldi, kollarıyla çitin üst tahtasına dayandı. "Elbette ya," dedi. "O pulluğu o fiyata hiç kaçırmaz alırdım. Sen almazsan, ben kendim almayı aklımdan geçirmiyorsam köpek olayım, o fiyata. Sahibi olan herifin şöyle beş dolara falan satmak istediği bir çift katırı var mıdır dersin?"

"Ya, öyle," dedi Armstid. Arabayı sürdü, araba yavaş ve mil yutan takırtısına ayak uydurmaya başladı. O da geri bakmıyor. Görünüşte önüne de bakmıyor, çünkü araba neredeyse tepenin doruğuna erişinceye kadar yolun kenarındaki hendekte oturan kadını da görmüyor. Mavi elbiseyi tanıdığı anda kadının arabayı hiç görüp görmediğini bilemiyor. Ve onun da kadına baktığını hiç kimseler anlayamazdı. İkisinde de ilerlemeye benzer bir şey olmaksızın, yavaş yavaş birbirle-

rine yaklaşırlarken, içinde katırların sürekli ayaklarının düşteymişçesine kıpırdandığı ve koşumların seyrek şıngırtıları ve tavşankulakların oynak kımıldanışlarıyla noktalamasını yaptığı kızıl tozda ve ağır elle tutulur uykulu havasında araba korkunç bir şekilde kadına doğru sürünerek, katırlar ne uyanık ne uykuda onları durdurduğu zaman.

Şimdi her zamanki su ve sabundan başka şeylerle de yıpratılmış olan soluk mavi güneş başlığının altından kadın ona doğru bakıyor sessizce ve tatlılıkla: Genç, hoş yüzlü, saf, dost ve uyanık. Henüz kımıldamıyor. Aynı yıpranmış maviden soluk elbisesi içinde gövdesi biçimden çıkmış ve kıpırtısız. Yelpazeyle bohça kucağında yatıyor. Çorap giymemiş. Çıplak ayakları alçak hendeğin içinde yanyana sallanıyor. Yanlarındaki tozlu, ağır, erkeksi ayakkabılar ayaklarından daha *süreduran* görünmüyor. Durmuş olan arabada Armstid oturuyor, kambur, gözüağarmış. Yelpazenin de güneş başlığı ve elbisenin aynı soluk mavisiyle çevrelenmiş olduğunu görüyor.

"Nereye kadar gidiyorsun?" diyor.

"Karanlık basmadan yolun çoğunu aşmak istiyorum," diyor. Kalkıp ayakkabılarını alıyor. Ağır ağır ve bilinçlice yola tırmanıyor, arabaya yaklaşıyor. Armstid aşağı inip ona yardım etmiyor. Sadece katırları tutuyor, kadın ağırlığıyla tekerleğin üstünden tırmanıp ayakkabılarını oturma tahtasının altına yerleştirirken. Sonra araba yürüyor. "Teşekkür ederim," diyor. "Yürümekten yorulmuştum."

Görünüşe göre Armstid hiç iyice bakmadı ona. Ama yüzüğü olmadığını gördü bile. Şimdi ona bakmıyor. Araba yeniden yavaş takırtısına dönüyor. "Nereden geliyorsun?" diyor.

Kadın soluğunu salıyor. Bu bir iç çekişten çok rahat bir soluma, rahat bir şaşkınlık soluğu gibi. "Epey bir yol, şimdi öyle geliyor insana. Alabama'dan geliyorum."

"Alabama'dan mı? Bu halde? Ailen nerede?"

Şimdi kadın da ona bakmıyor. "Buralarda onu arıyorum.

Tanırsınız belki. Adı Lucas Burch. Geçtiğim yollarda Jefferson'da olduğunu söylediler, bıçkıevinde çalışıyormuş."

"Lucas Burch." Armstid'in ses tonu kadınınkiyle tıpatıp aynı. Sarkık ve yaysız oturma yerinde yanyana oturuyorlar. Kucağında tuttuğu ellerini ve güneş başlığının altından yüzünü yandan görebiliyor; gözünün ucuyla görüyor. Katırların oynak kulakları arasında çözülen yolu seyreder gibi kadın. "Ve yayan olarak, yalnız başına, onu aramak için bu kadar yolu yürüdün, ha?"

Bir an cevap vermiyor. Sonra konuşuyor: "İnsanlar yolda bana iyilik ettiler. Çok iyilik ettiler."

"Kadınlar da mı?" Gözünün ucundan profiline bakıyor, düşünerek *Martha ne diyecek bilmiyorum* düşünerek, "galiba biliyorum Martha'nın ne diyeceğini. Galiba kadınlar iyilik edebilirler pek fazla iyi olmadan. Ama erkekler, olabilirler. Ama yalnız kötü olan bir kadın iyiliğe muhtaç bir başka kadına karşı çok iyi olur," düşünerek *Evet biliyorum. Martha'nın ne diyeceğini kelimesi kelimesine biliyorum.*

Kadın biraz öne eğik oturuyor, oldukça durgun, yüzünün yandan görünüşü oldukça durgun, yanağı, "Tuhaf bir şey," diyor.

"İnsanların senin durumunda yolda yürüyen yabancı bir genç kıza bakıp kocasının onu terk ettiğini anlamaları mı tuhaf olan?" Kımıldamıyor. Arabanın bir çeşit ritmi var şimdi, yağlanmamış ve bakımsız tahtası yavaş öğle sonrasıyla, yolla, ısıyla birleşmiş. "Onu buralarda mı bulmak istiyorsun?"

Kımıldamıyor, katırların kulakları arasındaki yavaş yolu gözlüyor görünüşte, uzaklık belki yolyontuğu ve belirli. "Bulacağımı sanıyorum. Zor olmaz. İnsanların en fazla kalabalık olduğu, gülüp eğlendiği yerdedir. Öyle işlere katılmadan edemez."

Armstid homurdanıyor, yabanıl, kaba bir ses. "Haydi, katırlar," diyor. Kendi kendine konuşuyor, düşünmekle söy-

lenmek arası: “Bulur herhalde. Herif Arkansas’ın ya da hattâ Texas’ın öbür yanına kaçmamakla çok kötü bir yanlışlık ettiğini anlamaya hazırlanıyor olmalı.”

Güneş eğimleniyor, ufkun bir saat yukarısında şimdi, yaz gecesinin hızlı gelişinin üstünde. Patika yoldan ayrılıyor, yoldan daha bile sessiz. “İşte geldik,” diyor Armstid.

Kadın hemen kımıldanıyor. Eğilip ayakkabıları buluyor; giyip de arabayı yolundan alıkoymak bile istemez görünüyor. “Çok teşekkür ederim,” diyor. “Çok yardımınız dokundu.”

Araba gene duruyor. Kadın inmeye hazırlanıyor. “Günbatımından önce Varner’in dükkânına varsan bile, Jefferson’dan on iki mil uzakta olacaksın,” diyor Armstid.

Ayakkabıları, bohçayı, yelpazeyi tek elinde tutuyor beceriksizce, öbür eli aşağı inmesine yardım etmek için serbest. “Yola devam etsem iyi olacak,” diyor.

Armstid ona elini sürmüyor. “Gel de geceyi bizim evde geçir,” diyor; “orada kadınlar – bir kadın belki... eğer sen... Sen gel şimdi. Sabah ilk iş seni Varner’in oraya bırakırım, oradan kasabaya giden bir araba bulursun. Giden biri vardır, cumartesi. Bir gecede kaçacak değil ya. Eğer Jefferson’daysa, yarın da orada olur.”

Oldukça durgun oturuyor, eşyalarını bir elinde toplamış inmek için. İleri doğru bakıyor, yolun kıvrılıp uzadığı yere, gölgelere çizik çizik. “Daha birkaç günüm vardır herhalde.”

“Elbette. Daha çok zamanın var. Ama yürüyemez duruma düştüğün herhangi bir anda bir konukla karşılaşabilirsin. Sen gel şimdi benimle eve.” Cevabını beklemeden katırları harekete geçiriyor. Araba patikaya, loş yola giriyor. Kadın arkasına yaslanıp oturuyor, yelpazeyi, bohçayı, ayakkabıları hâlâ elinde tuttuğu halde.

“Borçlu kalmak istemezdim,” diyor. “Rahatsızlık vermek istemem.”